

GIÁO DỤC TÌNH CẢM GIA ĐÌNH CHO TRẺ Ở TRƯỜNG MẦM NON

Lê Thị Hồng - Nguyễn Thị Nhã Phương
Trường Cao đẳng Sư phạm Kiên Giang

Ngày nhận bài: 24/01/2018; ngày sửa chữa: 16/05/2018; ngày duyệt đăng: 21/05/2018.

Abstract: Family sentiment education for children refers to educate children about the moral norms and traditions of the nation as well as healthy lifestyles with aim to form and nurture good characteristics of Vietnamese people. These characteristics refer to sentimentality and respect for grandparents, parents and relatives. This is the foundation to educate the patriotism for children in particular and people in general. In this article, authors analyse contents, methods and forms of family sentiment education for children at preschool.

Keywords: Education, family sentiment.

1. Mở đầu

Giáo dục đạo đức là một nhiệm vụ đặc biệt quan trọng của mọi chế độ xã hội, nhất là đối với thế hệ trẻ. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh vai trò của đạo đức và luôn quan tâm đến việc giáo dục nhân cách - đạo đức trong sự nghiệp “trồng người”. Bác từng nói “*Có tài mà không có đức là người vô dụng. Có đức mà không có tài thì làm việc gì cũng khó*”. Vì vậy cùng với việc đào tạo chuyên môn, kỹ năng nghề nghiệp là giáo dục nhân cách, đạo đức để tạo nên lớp công dân có đủ cả tài lẫn đức là rất cần thiết cho sự phát triển của gia đình cũng như toàn xã hội. Điều đó góp phần khẳng định giáo dục gia đình luôn là môi trường giáo dục đầu tiên và có tầm quan trọng quyết định việc hình thành nhân cách của con người trong suốt cuộc đời.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Gia đình và thang độ đánh giá tình cảm gia đình

Gia đình là nơi đầu tiên hun đúc *tâm hồn* con người mới cho đứa trẻ, kể từ lúc mới lọt lòng mẹ. Thông qua lời ru, tiếng hát, câu ca dao phong phú bà đậm đà của bà, của mẹ, của chị và đặc biệt là thông qua tình thương yêu đầm ấm, sự âu yếm trìu mến của người mẹ đối với con em - đó là cơ sở ban đầu của tình thương mà đứa trẻ sẽ phát triển khi lớn lên.

Giáo dục tình cảm gia đình (GDTCTGD) cho trẻ là nhiệm vụ rất quan trọng trong các cơ sở giáo dục mầm non và các bậc cha mẹ. Khoa học tâm lý đã khẳng định rằng khi hết tuổi mầm non, ở đứa trẻ đặt xong nền móng đầu tiên của nhân cách, sự phát triển về mặt tình cảm cho trẻ sau này đều mang rõ dấu ấn của thời ấu thơ. Vì thế, từ lứa tuổi này chúng ta phải chăm lo giáo dục toàn diện cho trẻ, trên cơ sở đó mà từng bước hình thành nhân cách, tình cảm cho trẻ theo phương hướng, yêu cầu mà xã hội mới đặt ra.

Có rất nhiều định nghĩa về gia đình, tùy theo góc độ tiếp cận, lý thuyết ứng dụng, đối tượng được giáo dục gia

đình. Dựa vào những quan điểm của các nhà nghiên cứu, có thể hiểu “Gia đình là một nhóm nhỏ xã hội, các thành viên trong nhóm có quan hệ gắn bó với nhau qua hôn nhân, huyết thống, tâm - sinh lý, có chung các giá trị vật chất, tinh thần tương đối ổn định trong các giai đoạn phát triển lịch sử xã hội”.

Mỗi người chúng ta ai ai cũng đều có gia đình riêng của mình, cũng đều được che chở trong vòng tay của người cha, người mẹ của mình. Chính vì thế tình cảm gia đình là tình cảm thiêng liêng, cao quý nhất của dân tộc Việt Nam.

Cha mẹ luôn dành tình yêu thương của mình cho con cái, họ cũng là người có thể tha thứ mọi lỗi lầm khi con họ mắc lỗi, sẵn sàng cho những người con của họ cơ hội để sửa sai, sửa chữa những lỗi lầm của mình. Cha mẹ cũng là người có thể dành tình cảm yêu quý vô điều kiện cho người con của mình, họ là những người cao cả, sẵn sàng hy sinh cả cuộc đời của mình cho những người con của họ.

Căn cứ vào các dấu hiệu của sự thỏa mãn hay không thỏa mãn nhu cầu của các thành viên trong gia đình, mà tình cảm gia đình có thể được biểu hiện ở những dạng sau:

Biểu hiện tình cảm giữa các thành viên trong gia đình hoàn toàn tốt đẹp, hạnh phúc; không khí gia đình đầm ấm, hòa thuận, trong đó, mọi thành viên luôn luôn quan tâm chăm sóc và lo lắng cho nhau. Mọi thành viên trong gia đình luôn có ý thức chia sẻ với nhau niềm vui, nỗi buồn, sự khó khăn vất vả trong cuộc sống.

- Biểu hiện tình cảm giữa các thành viên trong gia đình không hạnh phúc, có nguy cơ tan vỡ, không khí gia đình ngột ngạt, căng thẳng...

- Biểu hiện tình cảm giữa các thành viên trong gia đình không hài hòa, mặc dù không có sự xung đột gay gắt, nhưng không khí trong gia đình thiếu sự ấm cúng, chan hòa...

2.2. Một số nội dung giáo dục tình cảm gia đình cho trẻ mầm non

- *Giáo dục tình yêu đối với mọi người trong gia đình:* Yêu thương người thân trong gia đình; ngôi nhà trẻ chung sống cùng gia đình và những đồ vật, đồ dùng, cảnh vật thân quen trong ngôi nhà. Trẻ cần hiểu tình yêu gia đình là sợi dây gắn bó tình cảm máu thịt và là điều kiện để tồn tại gia đình. Tình cảm của cha mẹ đối với con cái cũng như tình cảm của con cái đối với cha mẹ và các thành viên trong gia đình là bài học đạo đức đầu tiên trong suốt quá trình hình thành nhân cách của mỗi người.

- *Giáo dục tình thân đoàn kết, chia sẻ với các thành viên trong gia đình:* Các thành viên trong gia đình cần có sự yêu mến, đoàn kết, cần quan tâm và sẵn sàng giúp đỡ, chia sẻ với nhau. Tình yêu thương, che chở và bao dung của các thành viên lớn tuổi trong gia đình là cơ sở, điều kiện, nền tảng giúp trẻ phát triển tốt về các mặt sinh lí và tâm lí.

- *Giáo dục trẻ biết vâng lời, kính trọng người lớn trong gia đình, biết ơn với công lao sinh thành nuôi dưỡng của cha mẹ:* Trẻ biết vâng lời người lớn, ghi nhớ lời dạy cũng như sự quan tâm, chăm sóc và chỉ bảo của ông bà, cha mẹ. Bước đầu hiểu được công lao nuôi dưỡng, sinh thành, sự hy sinh, vất vả sớm hôm của người mẹ, sự dưỡng dục từ cha. Trẻ biết được vị trí của bản thân trong gia đình là con, là cháu, là anh, em để cư xử cho đúng mực. Đặc biệt các thành viên trong gia đình cần phải kính trọng và quan tâm đặc biệt tới người già yếu, yêu mến nhường nhịn chăm sóc các em nhỏ, côi mồ, giúp đỡ hàng xóm, láng giềng.

- *Giáo dục sự tự giác, biết giúp đỡ, chia sẻ công việc vừa sức với người thân trong gia đình:* Tình cảm gia đình không chỉ thể hiện bằng lời nói mà trẻ cần hiểu nó được thể hiện bằng việc làm cụ thể; sự chia sẻ khó khăn khi cần thiết. Tự giác giúp đỡ cha mẹ, ông bà những công việc vừa sức. Một trong những kĩ năng sống hiện nay rất nhiều người quan tâm đó chính là kĩ năng hợp tác. Kĩ năng này có thể được hình thành rất sớm trong gia đình.

Để giáo dục tình cảm gia đình ở bất cứ nội dung nào, chúng ta cũng cần giáo dục cho trẻ thường xuyên, liên tục và cần có những phương pháp, biện pháp phù hợp.

2.3. Một số phương pháp giáo dục tình cảm gia đình cho trẻ mầm non

Một số phương pháp giáo dục chính mà mỗi giáo viên cần hiểu biết và vận dụng thật linh hoạt, khéo léo như một nghệ thuật trong từng trường hợp cụ thể, đối với từng đứa trẻ cụ thể.

Phương pháp thuyết phục: đây là phương pháp dùng lời lẽ, thái độ và sự gương mẫu để trẻ vâng lời làm theo những điều hay lẽ phải. Có nhiều hình thức thuyết phục như khuyên bảo, giảng giải; nêu gương người tốt, việc tốt, xây dựng và phát huy truyền thống tốt đẹp của gia đình...

- *Phương pháp tổ chức hoạt động và đời sống cho trẻ:* đây là phương pháp nhằm phát huy tính tích cực và điều khiển tình huống động của trẻ; nhờ đó mà rèn luyện, thực hành nhiều hơn là lí thuyết... Người lớn cần luyện tập cho trẻ ngay từ nhỏ những thói quen đạo đức, thói quen vệ sinh, thói quen kỉ luật trật tự, những hành vi văn hóa... Trong khi rèn luyện các thói quen đạo đức, người lớn cần chú ý rèn luyện cả năng lực biết tự kiểm chế, biết điều chỉnh những thói quen đó cho phù hợp với môi trường xã hội mà trẻ tiếp xúc.

- *Phương pháp giáo dục bằng khích lệ biểu dương và trách phạt trẻ,* với phương pháp này nhằm giúp trẻ nhận biết đúng, sai; tốt, xấu; ngoan, hư; những điều được làm và không được làm. Xây dựng niềm tin cho trẻ; tin việc mình làm là đúng; không hành động xấu, sai. Bên cạnh đó, phương pháp này giúp xây dựng định hướng phát triển toàn diện cho trẻ hướng thiện, hướng thượng.

- *Phương pháp tạo tình huống:* Mục đích của phương pháp này là người lớn tạo ra các tình huống sinh hoạt đặc thù cho trẻ để qua đó trẻ tự điều chỉnh các nét tính cách hoặc đặc điểm tâm lí cá nhân theo định hướng xã hội tích cực.

Như vậy, để các nội dung giáo dục được hình thành cần trải qua một quá trình. Giáo dục tình cảm gia đình cho trẻ phải gắn với các việc làm, tình huống cụ thể; trẻ được quan sát người khác làm, trẻ được tự thực hiện để trải nghiệm. Sự trải nghiệm nhiều lần sẽ giúp trẻ nhận thấy ý nghĩa thiết thực của việc làm, từ đó trẻ sẽ chủ động tiếp nhận các nội dung giáo dục thông qua những việc làm, hành động cụ thể trong cuộc sống. Hằng ngày, chúng ta có thể giáo dục tình cảm gia đình cho trẻ qua nhiều hình thức khác nhau:

- *Thông qua hoạt động vui chơi:* Vui chơi là hoạt động tạo cho trẻ nhiều hứng thú và cũng cho trẻ cơ hội được thể hiện nhiều nội dung giáo dục khác nhau vào quá trình chơi, giải quyết các nhiệm vụ chơi. Trẻ được thử nghiệm nhiều vai trò khác nhau qua các vai chơi; được phát huy trí tưởng tượng, sáng tạo; học hỏi và hợp tác với các bạn cùng chơi... Ví dụ trong gia đình trẻ phải điều hòa các mối quan hệ với 2 vai trò khác nhau: mối quan hệ với các bạn cùng chơi (quan hệ thật) và quan hệ với các nhân vật trong trò chơi (quan hệ giả). Để trò chơi phát triển, mỗi đứa trẻ đều phải cùng cố gắng hoàn thành tốt vai trò của mình.

- *Thông qua sinh hoạt hằng ngày:* sinh hoạt hằng ngày của trẻ đa phần là những hoạt động lặp đi lặp lại vì vậy trẻ được rèn luyện nhiều và thực hiện các công việc đó một cách dễ dàng vì đã thành nếp sinh hoạt cũng như qua đó trẻ được thể hiện cảm xúc, điều chỉnh cảm xúc của bản thân đối với mọi người xung quanh nói chung và với những người thân yêu trong gia đình nói riêng.

(Xem tiếp trang 143)

toàn diện, chưa quen tự thực hiện mọi việc mà không có người thân bên cạnh); chưa có khả năng tập trung chú ý trong một thời gian dài và cùng lúc ghi nhớ nhiều thông tin... Áp lực học tập là nguyên nhân khiến trẻ có thể có những phản ứng tiêu cực, vì vậy, phụ huynh cần quan tâm và tìm giải pháp để hỗ trợ trẻ. Cụ thể:

- Khởi dậy ở trẻ niềm hứng khởi khi đi học như: cùng con mua sắm cặp, sách vở, đồng phục mới; cùng con bọc sách, viết nhãn vở... để con tự chọn và trang trí góc học tập.

- Trẻ nhỏ nếu không có thói quen tự phục vụ thường bị stress khi không có phụ huynh ở bên. Để tránh điều đó, phụ huynh cần dạy con thói quen tự lập, như: tự mặc quần áo, tự đi vệ sinh, tập cho con ăn thức ăn đa dạng, sử dụng thìa, đũa...; khuyến khích trẻ thực hiện trọn vẹn một vài công việc nhà đơn giản, tự tạo một thời gian biểu học tập - vui chơi và nghiêm túc thực hiện nó.

- Quan tâm đến những mong muốn của trẻ về việc học tập. Hướng dẫn trẻ cách trình bày ý kiến và khuyến khích trẻ tập “thương lượng” để đạt được điều bản thân mong muốn...

Khi trẻ vào lớp 1, phụ huynh phải là “người đồng hành” cùng trẻ. “Người đồng hành” chính là người luôn bên cạnh trẻ nhưng không làm hộ trẻ mà chỉ trợ giúp khi trẻ gặp trở ngại bằng cách nói chuyện với trẻ, giúp trẻ nhận biết được cách thức giải quyết hợp lý mỗi tình huống xảy ra. Điều này cũng sẽ kích thích tính tích cực, độc lập, tự chủ của trẻ trong học tập và cuộc sống sinh hoạt hàng ngày; giúp trẻ chiến thắng được sự sợ hãi và ngày càng thêm tự tin vào bản thân.

3. Kết luận

Trẻ khi bước vào lớp 1 cần phải có sự chuẩn bị tốt từ phía gia đình và nhà trường. Để trẻ mẫu giáo thích ứng nhanh chóng với điều kiện học tập mới khi vào tiểu học, trường mầm non và gia đình phải chuẩn bị tốt về các mặt thể lực, trí tuệ và tâm thế cho trẻ, để trẻ có thể thích nghi và học tập tốt ở trường tiểu học, nhất là ngay từ khi vào học lớp 1.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2008). *Quyết định số 14/2008/QĐ-BGDĐT ngày 07/04/2008 Ban hành Điều lệ trường mầm non*.
- [2] Nguyễn Thị Bích Hạnh (2009). *Cẩm nang nghiệp vụ quản lý giáo dục mầm non*. NXB Hà Nội.
- [3] Học viện Quản lý giáo dục (2013). *Quản lý trường mầm non*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4] Bộ GD-ĐT (2010). *Thông tư số 23/2010/TT-BGDĐT ngày 23/07/2010 ban hành quy định về Bộ chuẩn phát triển trẻ em 5 tuổi*.

- [5] Nguyễn Ánh Tuyết (2005). *Giáo dục mầm non: những vấn đề lý luận và thực tiễn*. NXB Đại học Sư phạm.
- [6] Nguyễn Ánh Tuyết (1999). *Chuẩn bị cho trẻ 5 tuổi vào trường phổ thông*. NXB Giáo dục.
- [7] Xôkhina Ph.A. (1997). *Chuẩn bị cho trẻ vào trường phổ thông*. NXB Giáo dục Matxcova.

GIÁO DỤC TÌNH CẢM GIA ĐÌNH CHO TRẺ...

(Tiếp theo trang 132)

- *Thông qua hoạt động kể chuyện, đọc thơ*: nội dung những câu chuyện, bài thơ phù hợp sẽ là gợi ý cho trẻ về cách cư xử đúng, có những hành vi tốt, cách giải quyết vấn đề hiệu quả.

- *Thông qua trò chơi sáng tạo*: trò chơi sáng tạo là những trò chơi mà chủ đề, nội dung, cách chơi đều do trẻ tưởng tượng tạo ra. Trò chơi phản ánh sinh hoạt, trong trò chơi này, trẻ phản ánh những hiện tượng của cuộc sống gần gũi trẻ, phản ánh những việc làm, những mối quan hệ của những người xung quanh. Qua đó, trẻ dần dần hiểu được những hiện tượng trong xã hội người lớn, tập có thái độ thích nghi với xã hội đó.

3. Kết luận

Việc giáo dục tình cảm gia đình cho trẻ ngay từ khi còn nhỏ là việc làm cần thiết và có ý nghĩa thiết thực. Mỗi đứa trẻ có những yếu tố cá nhân khác nhau và sự ảnh hưởng của các quan hệ xã hội cũng như hoàn cảnh sống, môi trường trải nghiệm khác nhau nên nhà giáo dục cần có những hình thức, biện pháp linh hoạt, hợp lý dựa trên quan điểm then chốt của giáo dục mầm non là “lấy trẻ làm trung tâm” và tận dụng các điều kiện để tạo ra nhiều cơ hội cho đứa trẻ được tự trải nghiệm.

Tài liệu tham khảo

- [1] Lê Thị Bùng (1998). *Gia đình trường học đầu tiên của lòng nhân ái*. NXB Giáo dục.
- [2] Ngô Công Hoàn (1995). *Tâm lý học trẻ em*. NXB Hà Nội.
- [3] Ngô Công Hoàn (2009). *Giáo trình Giáo dục gia đình*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [4] Nguyễn Ánh Tuyết (2001). *Phương pháp nghiên cứu trẻ em*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [5] Nguyễn Ánh Tuyết (chủ biên) - Lương Kim Nga - Trương Kim Oanh (1998). *Tâm lý trẻ em lứa tuổi mầm non*. NXB Giáo dục.
- [6] Đinh Thị Kim Thoa (2009). *Giáo trình đánh giá trong giáo dục mầm non*. NXB Giáo dục.